

U wilt nieuw leven blazen in uw dorp, stad of regio? Als alles tegen zit, is er altijd nog het erfgoed. Het DNA van het dorp of de streek waar trots aan ontleend kan worden. Erfgoed kan ingezet worden als *verbindend middel binnen de gemeenschap* of om *nieuwe ondernemers en bezoekers te trekken*. Maar hoe werkt dat in de praktijk? De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed draagt u graag vier kansrijke strategieën en tips aan hoe u met cultureel erfgoed uw eigen initiatief kunt versterken.

1

Erfgoed als voedingsbodem

Als voedingsbodem kan erfgoed pioniers werven en zo nieuwe activiteiten naar het krimpgebied toe brengen. In het bijzonder industrieel en agrarisch erfgoed leent zich daar goed voor, maar bijvoorbeeld ook voormalige schoolgebouwen en kerken. Enthousiaste en ondernemende mensen laten zich graag door erfgoed inspireren en kunnen het inzetten en beheren als bron van nieuwe energie en ondernemerschap.

Tips:

1. Geef initiatieven van burgers en ondernemers de ruimte.
2. Centreer initiatieven die zich voordoen zo veel mogelijk in en rondom het beschikbare erfgoed.
3. Hou de oorspronkelijke betekenis van het erfgoed zo veel mogelijk overeind, maar met nieuwe vormen van productie en creativiteit als economische motor.

2

Erfgoed als ontmoetingsplaats

Als ontmoetingsplaats kan erfgoed bewoners verbinden. De lokale betekenis van het erfgoed wordt dan kracht bijgezet door het letterlijk te benutten als plek waar bewoners elkaar kunnen ontmoeten. Juist in krimpgebieden is de behoefte aan plekken waar mensen elkaar kunnen blijven ontmoeten groot.

Tips:

1. Koester het cultureel erfgoed en concentreer er zo veel mogelijk sociale activiteiten.
2. Zet initiatieven laagdrempelig op. Zorg wel voor een goed onderbouwd ondernemersplan.
3. Laat bewoners zelf betekenis geven aan de plek en functie er van. Zet lokale bedrijven en krachten in die bijdragen aan het herstel en beheer.

3

Uithangbord

Een veelvoorkomende functie van erfgoed in krimpregio's is die van uithangbord. Erfgoed schenkt een streek, stad of dorp een eigen gezicht dat buitenstaanders kan verleiden tot een bezoek of zelfs een verhuizing. Alleen al door z'n aanwezigheid en onbetwiste waarde trekt erfgoed publiek aan, en daarmee economische en culturele activiteit naar het gebied.

Tips:

1. Maak het verleden zichtbaar, tastbaar en beleefbaar.
2. Ontwikkel een uitgekende marketingstrategie waarbij vraag en aanbod op elkaar zijn afgestemd.
3. Zorg voor goede bescherming en onderhoud van het erfgoed.

4

Totempaal

Bij erfgoed als totempaal staan de bewoners centraal. Lokaal erfgoed kan de bevolking van een gebied identiteit, houvast, trots en richting geven. Dat zijn waarden die juist in een krimpende omgeving van groot belang zijn. Een karakteristiek landschap, een markant gebouw of een streekproduct geeft mensen het gevoel 'thuis' te zijn en kan bijdragen aan het collectieve geheugen, harmonie en geborgenheid. Erfgoed kan een rol spelen bij het opbouwen, onderhouden en verankeren van identiteit.

Tips:

1. Vergroot de trots op het erfgoed door te investeren in behoud en ontwikkeling van cultureel erfgoed.
2. Organiseer activiteiten die de verbinding van bewoners met de plek versterken.
3. Betrek bewoners actief bij het beheer van het streek-eigen erfgoed.

Erfgoed werft én bindt...

Succesvolle erfgoedprojecten in krimpgebieden combineren na verloop van tijd verschillende functies. Als overheden, bedrijven, burgerinitiatieven één of meer van de vier erfgoedfuncties doelgericht ondersteunen, kan er voor het gebied een vliegwiel-effect optreden. Een strategie die begint bij het erfgoed en respect toont voor de lokale of regionale geschiedenis, kan een negatieve spiraal ombuigen.

	Erfgoed werft	Erfgoed bindt
Nadruk op sociaal-economische functie	Voedingsbodem	Ontmoetingsplaats
Nadruk op symboolfunctie	Uithangbord	Totempaal

Erfgoed als
krachtvoer

Tips voor een nieuwe toekomst
voor dorpen, steden en regio's

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

De vier functies die erfgoed in krimpgebieden kan hebben, zijn naar voren gekomen op basis van internationaal onderzoek: 'Werven en verbinden, krimp en erfgoed in Europa' dat de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft laten uitvoeren. De Rijksdienst wil samen met publieke en private partijen oplossingen vinden voor vraagstukken op het gebied van krimp en erfgoed. Meer informatie: www.cultureelerfgoed.nl. Achtergrondinformatie en inspirerende voorbeelden: www.kennisbankherbestemming.nu

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed • Smallepad 5
3811 MG Amersfoort • Postbus 1600 / 3800 BP Amersfoort • Tel 033-4217456
info@cultureelerfgoed.nl • www.cultureelerfgoed.nl

Historische panden als voedingsbodem

1

Stichting Leefbaarheid Lauwersland (Groningen) koppelt in het experiment 'Deeltijdwonen' tijdelijke huurders aan leegstaande gebouwen. De stichting, opgezet door de plaatselijke middenstand, speelt daarbij in op de kracht van de regio: rust, ruimte en natuur. Huurders kunnen het leegstaand vastgoed gebruiken als broedplaats of woon-zorghuis. De stichting biedt creatieve ondernemers flexibel te huren huisvesting en werkruimte op inspirerende locaties. Voor ouderen is er een arrangement dat huisvesting en zorgverlening combineert, en mantelzorgers de mogelijkheid biedt om flexibel een logeerruimte te huren. Door de kracht van de regio te benutten, krijgt het vastgoed een nieuwe impuls en wordt de kwaliteit van de dorpen versterkt.

www.lauwersland.nu

Monumentale kerk als ontmoetingsplaats

2

De monumentale kerk van Borger (Drenthe) is herbestemd tot cultuurpodium VANSLAG met een grand café. De particulier initiatiefnemer heeft zo samen met de gemeente een impuls gegeven aan het culturele leven in Borger. De herbestemming was de basis voor een nieuw centrumplan voor Borger. In deze visie zijn stedenbouw, verkeer en openbare ruimte geïntegreerd, en wordt ingespeeld op de sloop van het voormalige gemeentehuis, herontwikkelingsprojecten voor woon- en winkelfuncties en de realisatie van 140 nieuwe zorgappartementen voor de Borger Hof. De ruimte rond de kerk komt vrij en met kleinschalige nieuwbouw creëert de gemeente een fraai omsloten plein. Op deze manier krijgt Borger weer een duidelijk dorpshart.

www.vanslag.eu

IJzergieterij als uithangbord

3

Aan de rand van het centrum in Ulft (Gelderland) is een uniek gebied ontwikkeld op de plek waar vroeger de DRU ijzergieterij het kloppend hart van de industriële bedrijvigheid vormde: DRU Industriepark. Het is industrieel erfgoed waar nu mensen wonen, werken, leren, genieten & ontspannen. Het gebied beslaat het voormalige fabrieksterrein met daarop zeven rijksmonumenten en het tegenovergelegen groene gebied aan de rivier de Oude IJssel: DRU Park. DRU zet zo de Achterhoek weer op de kaart. Succes van de aanpak ligt in de enthousiaste inzet van individuen die zich gesteund weten door de gemeente en een integrale gebiedsvisie die rekening houdt met veranderende bevolkingsprognoses.

www.dru-industriepark.nl

Kloosterrein als totempaal

4

In Kloosterburen (Groningen) hebben bewoners het initiatief SintJan opgezet. Zij zetten zich met lef, creativiteit en visie in voor de toekomst van hun dorp. SintJan anticipeert op de demografische ontwikkelingen met een integrale aanpak voor zorg, wonen, werken en cultuur. De stichting gebruikt de geschiedenis en de traditie van het oudste kloosterterrein van Groningen als inspiratiebron. Herbestemming van dit cultureel erfgoed versterkt de historische kwaliteit en eigen identiteit van het dorp en maakt Kloosterburen sociaal en economisch weer vitaal. Los van bestaande structuren bundelt SintJan de kracht en kennis van betrokken spelers en organiseert zo van onderop zijn eigen toekomst.

www.sintjankloosterburen.nl